

Demati glasovi

Stev. 200

Lienz, petek 27. septembra 1946,

Leto 2.

PAPEŽ SE BORI ZA MIR

V naslednjih člankih bomo poslušali svojim bralcem podati glavne misli iz spominov francoskega diplomata François Charles Rouse-ja, ki je v odločilnih trenutkih svetovne zgodovine kot diplomat deloval pri Vatikanu. Njegovi spomini so pretresljivo spričevalo, kako veličastno in pogumno se je papež Pij XII. boril, da bi svetu ohranil mir. Diplomatski spomini se tako-le začnejo:

"Ko je Pij XII. nastopil svoj pontifikat, je dobro vedel, kake nevarnosti groze svetovnemu miru. Zato si je prizadeval, da bi jih odstranil in je narodom neutrudno oznanjal nauke katoliške Cerkve o moralnih pogojih mirnega reda. Sredstva, ki so mu bila na razpolago, so bila več ali manj prav tako učinkovita, kakor tista, ki so se jih posluževali njegovi predniki: javne izjave in diplomatske akcije. Takoj po svoji izvolitvi je dne 3. marca 1939 spregovoril kardinalom ter je v svojem govoru opominjal narode, naj ohranijo mir in naj nadaljujejo svoja prizadevanja s porajanja. Ta njegov opomin se je zlasti nanašal na težave, ki so nastale med Poljsko in Nemčijo, ko se je Hitler navadil take porajanja s silo končavati. Papež je istočasno opominjal države, da naj spoštujejo pravico ter naj se drže pogodb, ki so jih same sklenile. V svoji velikonočni pridici v cerkvi sv. Petra dne 9. aprila 1939. je zahteval, da morajo države in njihove vlade ostati "vzorno zveste dani besedi". V ušesih državnih vlad so te papeževe besede zadonle kakor groma, kar ni čudno, saj so imele slabo vest. Zlasti je to veljalo za Nemčijo, nič manj pa tudi za Italijo. Vsekakor je takrat papež hotel spregovoriti Italijanom, da bi ustavil učinke ducejevega hujskanja. Moja naloga je bila, da sem sveto stolico trajno obveščal o vznemirjenju naše francoske vlade v pričakovanju se miru. Navadno sem potem govoril z novim državnim tajnikom, kardinalom Maglione.

PRVI VATIKANSKI DIPLOMATSKI KORAK. Dne 5. majnika 1939 sem od kardinala Maglioni-ja zvedel, da bodo iste dne po papeževem naročilu nunciji v Rimu, Berlinu, Varšavi in Parizu, kakor tudi kardinal Hinsley v Londonu napravili važne demarše. Namen teh demarš je bil predlagati konferenco, ki naj preišče sporna vprašanja med Nemčijo in Poljsko ter med Italijo in Francijo. Pij XII. se je takrat odločil za diplomatsko akcijo zgolj zato, da bi sprte stranke privedel k skupnemu sestanku in razgovoru. Odgovori petih vlad so bili zelo vljudni, vendar splošno odklonilni. Prvi je odgovoril Mussolini, ki je izjavil, da mednarodni položaj ni tak, da bi opravičeval take konferenco, kakršno papež predlaga. London in Pariz sta tudi odgovorila, in sicer sta oba izražala svoje simpatije za papeževo pobudo, nista pa zatrdno sprejela njegovega predloga. Varšava je zelo hladno odgovorila, ker so osebni odnosi med polkovnikom Beckom in Vatikanom bili več ko hladni. Odgovor Nemčije pa je zvenel vse prej kakor vznemirljivo. Hitler je dejal, da sploh ne misli na kako vojsko in da upa, da ne bo nobenega oboroženega spopada zaradi Gdanskoga in nemško-poljskih sporov. Rekel je, da je odkrito povedal, kar želi in da lahko dolgo čaka. Pristavil pa je: ... seveda, če bi Poljaki kake neumnosti delali... Nikakor pa Nemčija ne misli, da bi sprožila kako vojsko. Tak odgovor iz Berlina je po svoji mirnosti in

spravljalivosti Vatikan presenetil. Bil je res mojstrovina hinavščine. Ko je ta papeževa akcija bila končana, je papež dne 2.6.1939 v nagovoru na kardinalski kolegij namigaval na te odgovore, da bi tako rekoč v javnosti potrdil mirne namene, ki so mu jih vse vlade zagotavljale. Čeprav so ta mirovna zagotovila papežu bila več ko sumljiva, je vendar hotel, da javnost zve zanje."

NADŠKOF STEPINAC PRIDE TAKOJ PRED SODIŠČE

Moskovski list "Izvestija" 20. septembra poroča iz Belgrada (Tass 19.9.) Po poročilih agencije Tanjug v Zagrebu je na procesu Lisak in tov. včeraj govoril drž. tožilec Blažević: Iz dosedanjih ugotovitev procesa zlasti iz izpovedi obtožencev Lisaka, Šalić, Šimečki, Marić, Gulin in Martinčić, iz izpovedi prič in dokazil, ki so bili predloženi sodišču je razvidno, da so obtoženci v svoji zarotniški delavnosti proti ljudski svobodi Jugoslavije in proti demokratičnim pridobitvam ustvarili teroristično organizacijo, ki je igrala odločilno vlogo v številnih zločinih ustaško-križarskih skupin, katerih neposredni član in pobudnik ter pomagač je bil Stepinac.

Zaradi tega sem ukazal, da se Stepinac zapre in proti njemu uvede sodna preiskava. Dalje je tožilec izjavil, da ker ne vedo kako daleč je v zvezi zločinsko delovanje obtožencev Lisak, Šalić in tovarišev s Stepincem, smatra za potrebno, da proces vodi skupno zoper vse in zato prosi, naj bi sodišče proces za 7 dni prekinilo, da bo med tem časom Stepincev zadevo mogoče preiskati. Po posvetovanju se je sodišče izreklo, da je Blaževićovo prošnjo sprejelo in mu dovolilo 8 dnevni rok za preiskavo zoper Stepinca. Sklep o združitvi procesa proti Lisaku in Stepincu bo pa sodišče kasne je sprejelo ter bo objavilo tudi dan, kdaj se bo obravnava nadaljevala."

Tako poroča moskovski list. Iz Londona pa prihaja poročilo, da je kardinal Griffin v imenu angleških katoličanov pozval britansko vlado, naj se z vsemi sredstvi zavzame za osvoboditev nadškofa dr. Stepinca, ki je goreč dpmoljub in ki je ves čas kazal svoje veliko nasprotstvo zoper nacistično rasilje.

Agencija "United Press" pa priobčuje zadnje Stepincevo pastirsko pismo, kjer nadškof govori za svobodo vere na Hrvatskem in o preganjanju njegovih duhovnikov. Nato pa dobesedno tako-le pravi: "Katoliške duhovnike bodo silili, da morajo predavati iz knjig, ki bi jih pravi katoličan sploh brati ne smel ker so nevarne za dušni blago. Vkljub temu, da država zahteva, naj prekinemo odnose s sveto stolico, vendarle z oblastmi ne želimo nobenega spora. Naj jih Bog razsvetli, da bi sprevideli, da država najbolje uspeva le, če so državljani zadovoljni. Ti pa bodo mogli biti zadovoljeni: le, če bo med drugim sveta vera deležna dostojnega spoštovanja."

KAJ SE GODI V PERZIJI

Perzija (Iran) je že pred časom bila nevarno področje mednarodnega spodrivanja. Potem se je stvar malo unesla, dokler sovjetski tisk ni začel oznanjati, da hoče neka zunanja sila v iranski provinci Ruzistan zanetiti upor. Potem je nekaj časa bilo kar tiho. Zdaj (16. t.m.) pa sovjetska agencija "Tass" poroča iz glavnega iranskega mesta Teheran, da je iranski propagandni minister Mozafar Firuz 13. t.m. zastopnikom tiska povedal, da so v Isfahanu odkrili zaroto proti vladi, ki so jo pripravili tujezemski interesi". Minister je sporočil javnosti te le zanimive podrobnosti:

Abul Gasem Hañ, pokrajinski guverner med plemenom Baktarijev, je od samega ministrskega predsednika dobil naročilo, naj stopi med

zarotnike ter naj se udeležuje vseh pogajanj s tujezemci. Ta je to tudi storil ter tako dobil v roke številne dokumente, katere je potem izročil vladi. Tako je zarota bila odkrita. Minister Firuz je nato navedel imena aretiranih vodilnih zarotnikov, ki so znani po svojih zvezah z Angleži. Zarotniki so nameravali napasti vojaško poveljstvo isfahanske divizije, z oboroženimi Baktijarji vdreti v Isfahan, zasesti pošto in vojasnice, vojaštvo razorožiti ter likvidirati voditelje ljudske stranke. Ko bi zarotniki enkrat imeli v rokah Isfahan, so nameravali svojo moč razširiti na ozemlje Kermana in Huzistana. Ko bodo po končani preiskavi vsi dokumenti objavljeni, bo javnost strmela.

Teheranski listi zdaj ostro napadajo zarotnike in njihove tujezemske podpihovalce. List "Rahbar" piše, da so tujci in njihovi agenti od Irana hoteli odcepiti Fars, Huzistan, Kerman, Isfahan in Jezd. List zahteva, da mora zdaj vlada to počtalo in sovražno delovanje tujezemcev razkrinkati ter zahtevati, da se iz Irana odstranijo tuji zastopniki, ki so sodelovali pri zaroti.

Dne 18.t.m. pa ista sovjetska agencija "Tass" poroča: "Kakor poroča iranski list "Rahbar" 15. septembra, je častnik obmejnih čet v iranskem Beludžistanu divizijskemu poveljstvu v Kermanu uradno navedel, da angleška letala v Beludžistan vozijo orožje. Poveljstvo kermanske divizije nato ni nič ukrenilo. Zato je tisti častnik o tem poročal naravnost glavnemu stanu. Ta je vso zadevo poslal divizijski komandi. Ta pa spet ni nič ukrenila pač pa častniku dala - ukor."

OPORIŠČA USA V LATINSKI AMERIKI

Iz Rio De Janeiro poroča 18.9.sovjetska Agencija "Tass": Časopis "Tribuna Popular" je v teh dneh prinesla uvodni članek, ki je posvečen gonji v več latinsko-ameriških držav za vrnitev vojaških oporišč, ki jih je USA v latinski Ameriki zasedla. Med vojno, pravi list, je USA v državah latinske Amerike zgradila 92 oporišč. Večji del teh oporišč je še vedno v posesti USA. "Truman", pravi dalje članek, "je obljubil v avgustu l.l., da bodo Amerikanci obdržali samo tista oporišča, ki so izključno potrebna za varnost USA in za svetovni mir. Jasno pa je, da k tej vrsti ne spadajo oporišča v Amapa, Beleme in drugih pokrajinah Brazilije, vendar v teh oporiščih še vedno gospodarijo Amerikanci".

List omenja, da so v Natalu na paradi o priliki dneva neodvisnosti Brazilije 7.septembra na prvem mestu bile ameriške čete in da te čete, ki imajo braziljska oporišča, kažejo očiten namen, da ostanejo dalj časa v Braziliji, ker so častniki in vojaki pripeljali celo svoje družine iz USA.

Čudovita letina v Ameriki

Letošnja pšenična letina v Ameriki je tako dobra, da take še ni bilo. V severni in južni Dakoti, v Nebraski in Kansasu so žitnice zvrhane polne, okoli inokoli žitnic pa se kar na prostem nakopičene cele gore pšenice, ki je nis še mogli spraviti pod streho. Čudno je človeku pri srcu, ko stoji zraven tega bogastva, pa zraven misli na ljudi, ki po drugih deželah stradajo.

Pa tudi druga žita se nadvse dobro obrodila. Če ne bo preozgodnjega mraza, bodo koruze pridelali letos 3.496, 820.000 mernikov, to se pravi 400,000.000 mernikov več ko lani. - Čeprav je število poljedelskega prebivalstva v Ameriki od 1940 do 1945 padlo od 30 na 25 milijonov, vendar se poljski pridelki zdaj dvakrat tako veliki kakor so bili v letih 1919 do 1939. To je zato, ker zdaj porabljajo več kmetijskih strojev kakor poprej.

DR. MIHA KREK NAD KRSTAMI
 PADLIH AMERIKANČEV. Ameriški list
 "The Rome Daily", ki izhaja v Rimu,
 je 1. septembra prinesel članek, ki
 se v prevodu glasi: "24 ur potem,
 ko je bil od jugoslovanskega vo-
 jaškega sodišča obsojen na 15 letno
 ječo za "ideološke vojne zločine",
 je dr. Miha Krek, predstavnik Cen-
 tralnega Federalnega Kluba v Ri-
 mu včeraj zjutraj položil venec na
 5 krst ameriških letalcev, ki leže
 položeni na odru v kapeli letališča
 Ciampino. V pismu, ki je bilo izro-
 čeno tukajšnji ambasadi, je dr.
 Miha Krek izrazil svoje obžalovanje
 v korist svoje rodne domovine Ju-
 goslavije, rekoč: "V bolečinah se
 klanjam pred trupli teh plemenitih
 Amerikancev, ki so po nedolžnem
 izgubili svoje življenje v lepih
 slovenskih gorah s strani onih, ki
 ne spoštujejo niti mednarodnega
 zakona, niti predstavnikov pleme-
 nitega in svobodoljubnega naroda.
 Resnične želje in čustvovanje
 slovenskega naroda do Združenih dr-
 zav so daleč močnejša kakor pa ču-
 stvovanje tistih, ki trenutno vladajo
 Jugoslavijo. Naj bi ta trupla
 počivala v večnem miru!" - S temi
 besedami končuje pismo." Nato članek
 nek se govori o Krekovem delovanju
 in razlaga, kaj je Centralni
 Evropski Federalni Klub. Članek je
 napisal štabni poročevalec Bill
 Mittler.

POLJSKO-SLOVENSKO PRIJATELJ-
 STVO. Posadka poljske vojske v Ri-
 miniju v Italiji (nedaleč od Sene-
 galije, kjer sta dve begunski ta-
 borišči) se je v sredi tega meseca
 poslovila od tega kraja. Dne 15.
 septembra je poljsko vojaštvo ime-
 lo poslovilno mašo, nato pa veliko
 parad. Poveljstvo poljske posadke
 je naprosilo slovenski begunski
 pevski zbor "Slovenija" v senigal-
 skem taborišču št. 9, ki je pred
 meseci koncertiral tudi v Rimu,
 naj bi sodeloval pri sv. maši in pri
 vojaški slavnosti. Slovenski pevski

zbor "Slovenija" je nato pri
 poslovilni maši poljskega vojaštva
 pel Tomčevo slovensko mašo, jubi-
 late in slovenske Marijine pesmi.
 Pri popoldanskih vojaških slavno-
 stih je pa nastopil s svojim slo-
 venskim koncertnim programom.

SLOVENSKA IMENA ZA POSTE NA
 KOROSKEM. Celovski radio je v čer-
 trtek zjutraj objavil: Nekateri
 so se obrnili na celovsko poštno
 ravnateljstvo z vprašanjem, ali
 smejo na pisma in druge poštno
 pošiljke pisati samo slovenska
 imena za namembne poštno urade.
 Celovsko poštno ravnateljstvo je
 odgovorilo, da se to lahko zgodi
 in da zoper to ni nobenega pred-
 pisa.

SLOVENCİ V ITALIJI. Novo slo-
 vensko begunsko taborišče v Senega-
 liji št. 9 je dne 17. septembra
 po odredbi poveljnika taborišča
 majorja Burnella dobilo nov od-
 bor, ki je tako-le sestavljen:
 Predsednik glavar Franjo Maršič,
 referent za cerkvene zadeve šk.
 Anton Orehar, za šolstvo ravnatelj
 Ivan Prijatelj, za taboriščni
 dobrodelni fond Klemenčič Franc,
 za kantino Hren Ludvik, odbornika:
 dr. Franc Mihelčič in Stanko Pal-
 čič.

NAPADI NA KOMUNISTE V FRANCI-
 JI. Moskovska "Pravda" od 19.9.
 1946, poroča iz Pariza: Pariz. 18.9.
 Tass: De Gaullova zveza, ki je
 bila pred kratkim ustanovljena je
 pričela javno nastopati proti ko-
 munistom. Včeraj je v mestu Pau
 na zborovanju komunistične stran-
 ke skupina častnikov skušala govor
 komunističnega govornika prepreči-
 ti z vzkliki "De Gaulle na oblast!"
 Potem ko so jih iz dvorane izgna-
 li, so častniki po končanem zbo-
 rovanju napadli zborovalec. Kasne-
 je so skušali napasti uredništvo
 komunističnih listov.